

Coimisiún na Scrúduithe Stáit

Scrúdú na hArdteistiméireachta, 2011

LAIDIN - ARDLÉBHÉAL

(400 marc)

Dé Céadaoin, 22 Meitheamh - Tráthnóna, 2.00 to 5.00

A. Cuir Laidin air seo:-

Ag deireadh an tsamhraidh, shocraigh Caesar máirseáil i gcoinne na Morini. Cé go raibh an tsíocháin déanta sa chuid eile den Ghail, bhí na Morini fós armtha agus bhí sé ar intinn acu ionsaí a dhéanamh ar Chaesar chomh luath agus ab fhéidir. Thosaigh Caesar ar champa a thógáil in aice leis na coillte ina raibh na Morini i bhfolach, agus bhí na saighdiúirí ag obair chomh dícheallach sin nár chuala siad na Gallaigh ag teacht ina dtreo. Nuair a chonaic Caesar an namhaid, d'ordaigh sé dár gcuid fear a gcuid airm a ghabháil ionas go bhféadfaidís an namhaid a thiomáint siar sna coillte. Mura dtroidfeadh na Gallaigh chomh fíochmhar sin, ní fhilleadh ár gcuid fear ar an gcampa sular thit an oíche.

tá sé ar intinn agam: habeo in animo. gabhaim: rapio.

NÓ

B. Léigh an sliocht seo a leanas agus freagair, i nGaeilge, na ceistanna **go léir** ina dhiaidh:-

(Máirseálann an consal tríd an Macadóin)

Consul, remisso nuntio ad Spurium Lucretium, ut castella relictis ab hoste circa Tempe occuparet, pervenit ad Dium, metarique sub ipso templo, ne quid sacro in loco violaretur, iussit. Ipse urbem ingressus non magnam quidem, sed exornatam publicis locis et multitudine statuarum munitamque egregie, vix credere potuit in tantis rebus sine causa relictis non aliquem subesse dolum. Unum diem ad exploranda circa omnia moratus castra movet; satisque credens in Pieria frumenti copiam fore, eo die ad amnem Mityn processit. Postero die progressus Agassas urbem, tradentibus se ipsis, recepit, et ut reliquorum Macedonum animos sibi conciliaret, dixit relinquere se iis urbem, immunesque ac suis legibus victuros esse est pollicitus. Progressus inde diei iter ad Ascordum flumen posuit castra; et quo longius procederet a Thessalia, eo maiorem rerum omnium inopiam sentiens, regressus ad Dium est.

Livias

castellum: daingean.

subsum: cuirim i bhfolach.

immunis: díolúine (ag duine).

metor: téim i gcampa.

dolus: cleas.

'victurus': tagann sé ó 'vivo'.

egregie: an-mhaith.

concilio: meallaim.

(i)	Cén t-ordú a sheol an consal chuig Spurius Lucretius?	(6)
(ii)	Nuair a shroich sé Dium, cé na horduithe a thug sé?	(8)
(iii)	Déan cur síos ar chathair Dium.	(8)
(iv)	Cad a fuair an consal deacair a chreidiúint?	(8)
(v)	Cén t-achar ama a d'fhan sé in Dium? Cén fáth ar fhan sé ansin ?	(6)
(vi)	Cad leis a raibh sé ag súil in Pieria?	(6)
(vii)	Conas a fuair se seilbh ar chathair Agassae?	(6)
(viii)	Cé na trí rud a dúirt sé agus a gheall sé do na Macadónaigh eile	(9)
(ix)	Cá fhad eile a chuaigh sé i dtreo abhainn Ascordus?	(6)
(x)	Cad a thuig sé de réir mar a chuaigh sé níos faide ón Teasáil?	(8)
(xi)	Cén réiteach a bhí aige?	(4)

- A. (i) (Sa Domhan Thíos, taispeánann Anchises d'Aeinéas an ginearál Rómhánach Marcellus agus an fear óg a ghabhann leis)

Sic pater Anchises atque haec mirantibus addit:
 'aspice, ut insignis spoliis Marcellus opimis
 ingreditur victorque viros supereminet omnes.
 hic rem Romanam magno turbante tumultu
sistet eques, sternet Poenos Gallumque rebellem,
 tertiaque arma patri suspendet capta Quirino.'
 atque hic Aeneas (una namque ire videbat
 egregium forma iuvenem et fulgentibus armis,
 sed frons laeta parum et deiecto lumina vultu)
 'quis, pater, ille, virum qui sic comitatur euntem?'

Veirgil

miror: déanaim iontas de.	opimus: saibhir.	superemineo: seasaim thar.
sisto: tugaim tacaíocht do, daingnim.	sterno: déanaim slad ar.	Quirinus: Romalas.
suspendo: crochaim (mar ofráil mhóideach).	frons: clár éadain.	parum: ní leor.
una: leis.		

NÓ

- A. (ii) (Maíonn Catallus go bhfuil bás a dhearthár ina bhac air dánta grá a scríobh)

Tempore quo primum vestis mihi tradita pura est,
 iucundum cum aetas florida ver ageret,
 multa satis lusi: non est dea nescia nostri,
 quae dulcem curis miscet amaritiem:
 sed totum hoc studium luctu fraterna mihi mors
 abstulit. o misero frater adempte mihi,
 tu mea tu moriens fregisti commoda, frater,
 tecum una tota est nostra sepulta domus,
 omnia tecum una perierunt gaudia nostra,
 quae tuus in vita dulcis alebat amor.

Catallus

ludo: scríobhaim dánta grá.	amarities: seirbhe.	studium: díograis.
commoda: sonas.	alo: méadaím, neartaím.	

- B. (i) (Insíonn Cicearó do Chaitilíne go dtaispeánann tost na Seanadóirí go n-aontaíonn siad lena dheoraíocht)

Quae cum ita sint, Catilina, dubitas, si emori aequo animo non potes, abire in aliquas terras et vitam istam, multis suppliciis ereptam, fugae solitudinique mandare? 'Refer' inquis 'ad senatum'; id enim postulas, et, si hic senatus sibi placere decreverit te ire in exilium, obtemperatum te esse dicis. Non referam, id quod abhorret a meis moribus, et tamen faciam ut intellegas, quid hi de te sentiant. Egredere ex urbe, Catilina, libera rem publicam metu, in exilium, si hanc vocem exspectas, proficiscere. Quid est, Catilina? Ecquid attendis, ecquid animadvertis horum silentium? Patiuntur, tacent. Quid exspectas auctoritatem loquentium, quorum voluntatem tacitorum perspicias?

Cicearó

emori: bas a fháil.	supplicium: pionós.	obtempero: géillim do.
abhorre: a bheith ar neamhréir.		mores: dea-cháil, prionsabail.
exspecto: fanaim le.	attendo: tugaim aird ar.	

NÓ

B. (ii) (Déanann Caesar iarracht an namhaid a mhealladh chun troda in áit a roghnaíonn sé féin)

Eo die parvulis equestribus proeliis ad aquam factis utriusque sese suo loco continent, Galli, quod ampliores copias, quae nondum convenerant, expectabant, Caesar, si forte timoris simulatione hostes in suum locum elicere posset, ut citra vallem pro castris proelio contenderet; si id efficere non posset, ut exploratis itineribus minore cum periculo vallem rivumque transiret. Prima luce hostium equitatus ad castra accedit proeliumque cum nostris equitibus committit. Caesar consulto equites cedere seque in castra recipere iubet; simul ex omnibus partibus castra altiore vallo muniri portasque obstrui atque in his administrandis rebus quam maxime concursari et cum simulatione agi timoris iubet.

Caesar

expecto: fanaim le.
rivus: sruthán.

elicio: meallaim.
concurso: brostaím timpeall.

citra: ar an taobh i ngar do.

3. Freagair Roinn A nó Roinn B sa cheist seo:-

[90]

A.

(i) Cuir Gaeilge air seo:-

(60)

Itaque omnes nunc in eis locis Cn. Pompeium sicut aliquem non ex hac urbe missum sed de caelo delapsum intuentur; nunc denique incipiunt credere fuisse homines Romanos hac quondam continentia, quod iam nationibus exteris incredibile ac falso memoriae proditum videbatur; nunc imperii vestri splendor illis gentibus lucem afferre coepit; nunc intellegunt non sine causa maiores suos tum cum ea temperantia magistratus habebamus servire populo Romano quam imperare aliis maluisse. Iam vero ita faciles aditus ad eum privatorum, ita liberae querimoniae de aliorum iniuriis esse dicuntur, ut is qui dignitate principibus excellit facilitate infimis par esse videatur. Iam quantum consilio, quantum dicendi gravitate et copia valeat, in quo ipso inest quaedam dignitas imperatoria, vos, Quirites, hoc ipso ex loco saepe cognovistis.

Cicearó

(ii) Freagair trí cinn ar bith de na ceisteanna seo a leanas. (Tá deich marc ag gabháil le gach ceist):-

(30)

- (a) Cad iad na príomhchúiseanna, dar le Cicearó, le leanúint leis an gcogadh i gcoinne Mithridates?
- (b) Mínigh ról Sertorius sa Spáinn. Cad a tharla dó?
- (c) Cad a bhain L. Lucullus amach san Áise agus in áiteanna eile?
- (d) Cad atá le foghlaim againn ón óráid seo faoi ról na *equites* san Áise?
- (e) Scríobh nóta gearid ar Chicearó mar pholaiteoir.

B.

(i) Cuir Gaeilge air seo:-

(60)

hic templum Iunoni ingens Sidonia Dido,
condebat, donis opulentum et numine divae,
aerea cui gradibus surgebant limina nexaeque
aere trabes, foribus cardo stridebat aënis,
hoc primum in luco nova res oblata timorem
leniit, hic primum Aeneas sperare salutem
ausus et afflictis melius confidere rebus.
namque sub ingenti lustrat dum singula templo
reginam opperiens, dum quae fortuna sit urbi
artificumque manus inter se operumque laborem
miratur, videt Iliacas ex ordine pugnas
bellaque iam fama totum vulgata per orbem,
Atridas Priamumque et saevum ambobus Achillem.
constitit et lacrimans 'quis iam locus' inquit 'Achate,
quae regio in terris nostri non plena laboris?'

Veirgil

(ii) Freagair trí cinn ar bith de na ceisteanna seo a leanas. (Tá deich marc ag gabháil le gach ceist):- (30)

- (a) Freagraíonn Aeinéas don mhéid a fheiceann sé sa sliocht thuas leis na focail, "Sunt lacrimae rerum et mentem mortalia tangunt." Cad atá i gceist aige, dar leat?
- (b) Cad iad na gearáin a bhí ag Iúnó i gcoinne mhuintir Thraí?
- (c) Conas a léirítear carachtar Aeinéas sa leabhar seo ?
- (d) Déan cur síos ar an ngníomhaíocht ar láthair na Cartaige. Cén rud a chuireann Veirgil i comparáid leis?
- (e) Conas a dhéanann Veirgil a chur síos ar an stoirm i dtús an leabhair seo chomh beoga sin?

4. (i) Freagair (a) nó (b):-

[30]

(a) Mínigh modh an bhriathair *impulerit* agus tuiséal *numine* agus *deum* sa sliocht a leanas:

Musa, mihi causas memora, quo numine laeso
quidve dolens regina deum tot volvere casus
insignem pietate virum, tot adire labores
impulerit.

(b) Mínigh modh an bhriathair *videatur* agus tuiséal *loco* agus *oratione* sa sliocht a leanas:

Sed de Lucullo dicam alio loco, et ita dicam, Quirites, ut neque vera laus ei detracta
oratione mea neque falsa adficta esse videatur. (10)

(ii) Luaigh na príomhranna de **thrí cinn ar bith** de na briathra seo a leanas:

augeo, iubeo, iungo, cano, obliviscor. (10)

(iii) Ainmnigh meadaracht na líne seo a leanas agus marcáil na cainníochtaí:

eripit sensus mihi nam simul te (10)

5. Freagair **trí cinn** de na ceistanna seo a leanas. Ní mór ceist **amháin** ar a laghad a roghnú as Roinn A agus ceist **amháin** ar a laghad as Roinn B. Is féidir an **tríú** ceist a roghnú as Roinn A nó as Roinn B. (Tá cúig mharc is fiche ag gabháil le gach ceist díobh):-

[75]

A.

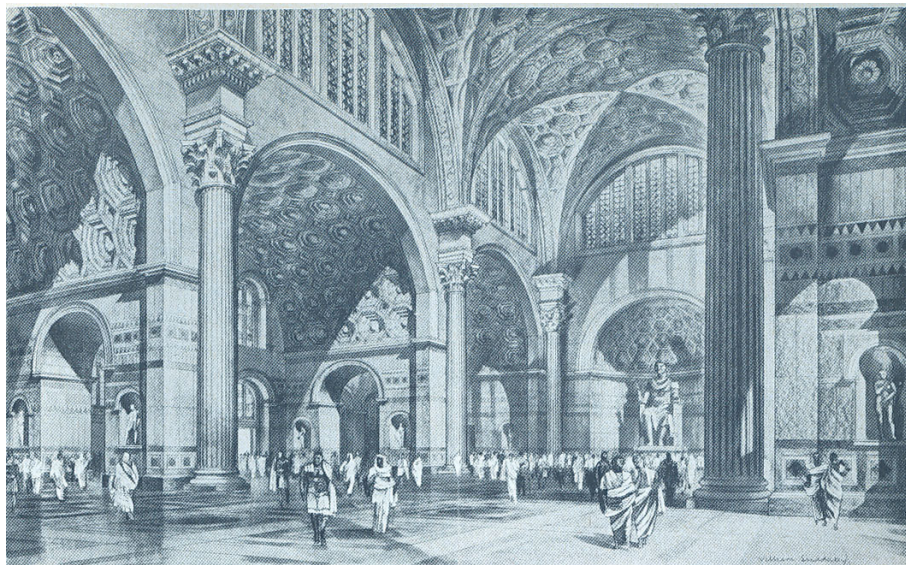
- (i) Cad iad na socruithe a rinne Ágastas le cinntiú go leanfadh a phost i ndiaidh a bháis? Conas a chuaigh na socruithe seo i bhfeidhm ar an gcomharba a bhí air sa deireadh, Tibir?
- (ii) Scríobh cuntas gairid ar réimeas an impire Néaró. Cheap go leor scríbhneoirí gur mheatachán é Néaró. Tabhair sampla **amháin** óna shaol a thacaíonn leis an tuairim seo.
- (iii) Scríobh nótaí ar **dhá cheann** díobh seo a leanas:

Vitellius; Cogáí Veaspaisiánas; Gearmánacas; Teacht i réim Nerva.

B.

- (i) Scríobh cuntas ar shaol agus ar shaothar Livias **nó** Horáit. Conas atá scríbhinní an údair a roghnaigh tú tábhachtach dúinn inniu?
- (ii) Agus tú ag tagairt do shampla amháin a ndearna tú staidéar air, déan cur síos ar struchtúr agus ar úsáid choimpléasc Folcadán Rómhánach.
- (iii) Breathnaigh ar na Fótagraif **A**, **B** agus **C** thíos agus freagair **dhá cheann** de na ceistanna seo a leanas:-
- (a) Léiríonn fótagraf **A** an taobh istigh de Bhaisleac Rómhánach athchruthaithe. Scríobh go hachomair faoi chuid de gnéithe ailtireachta na baislice san fhótagraf Cén gnó a bhíodh ar siúl i mbaisleac?
- (b) Ainmnigh an eachtra a léirítear sa mhúrphéintéireacht i bhFótagraf **B**. Déan cur síos ar **cheann amháin** de phríomhghnéithe na healaíne sa péintéireacht seo. Seachas an eachtra a léirítear, cén tábhacht stairiúil a bhaineann leis an múrphéintéireacht seo?
- (c) Bhí tábhacht mhór shóisialta agus ailtireachta ag baint leis an gcineál struchtúir atá i bhFótagraf **C**. Pléigh an ráiteas sin.

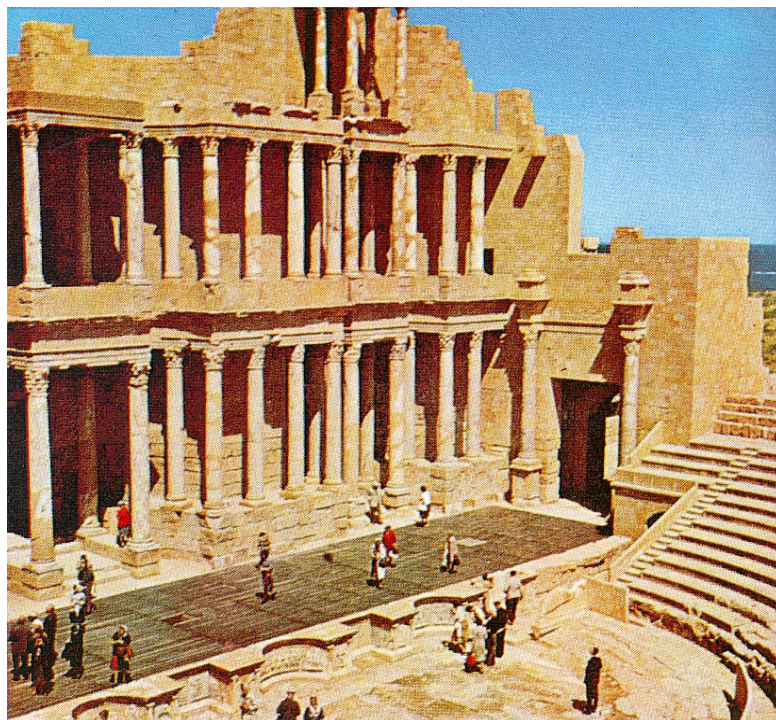
A

B

C

Baineadh na Fótagraif A, B agus C as *Roman Art and Architecture*, M. Wheeler, Thames and Hudson

Leathanach Bán